

Silo, 27-10-2019
Overdenking door ds. Douwe Visser

Psalmgebed – Psalm 146
Deuteronomium 15
2 Korinte 9, 8 – 11

Vrijgevig

Ons psalmgebed waarmee wij deze dienst begonnen ontstond in een kale onvrije tijd, rond het jaar 300 voor Christus. Het volk Israël was net terug uit dictatoriale ballingschap en werd al weer overstromd door plunderende Perzische troepen. De tempel lag in puin, de oogst was mislukt en de economie stond er slecht voor. Voor de profeten van die tijd – Zacharia en Haggai – was God onzichtbaar. Toch roept de dichter het volk op God te loven. Hoe is het mogelijk dat de lofpsalm 146 ontstaan kon in een tijd dat er niets te juichen was. Hoe kun je God in alle vrijheid prijzen terwijl het zeker makkelijker en mogelijk ook eerlijker zou zijn luidkeels te protesteren.

Nadat de dichter van Psalm 146 gebeden heeft of het hem vergund mag worden zijn leven lang God te loven roept hij zijn medegelovigen op zich in dit harde leven niet te laten imponeren door geweldige figuren en ideeën en daar hun vertrouwen op te stellen. Natuurlijk waren die er toen ook. Presidenten als Trump en Poetin zijn echt niet alleen van onze dagen. Net zomin als politici die zeker weten dat alleen de ander schuld heeft aan wat mis loopt in het bestaan of het idee dat jijzelf je bestaan en je geluk kunt bepalen.

Maar zeg mij dan eens, dichter van meer dan tweeduizend jaar geleden hoe het jou lukt in een wereld waar de scheiding tussen heel rijk en heel arm; tussen gesettelde mensen en vluchtelingen die doodvriezen; tussen goed behuisden en groeiende aantallen daklozen steeds scherper wordt toch God te loven. De dichter noemt dan de God van Jakob. Jakob? Is dat niet die zoon van een slappeling en een intrigante; de broer van een losbol, het neefje van een onbetrouwbare egoïst. Jakob, de man met zonen die tot gruwelijke daden in staat bleken en die over zichzelf zo weinig goeds kon melden dat hij bij zijn laatste adem alleen maar kan zeggen: ‘... op uw heil hoop ik Here’

Van die ‘God van Jakob’, die oneindig geduld met de mens heeft; vrijgevig genade schenkt aan zondaren en liefde aan mensen in de marge zegt de psalmdichter: *gelukkig is hij die op de hulp van die God rekenen kan.* Want, zegt de dichter: die God is trouw! Dictators en tirannen, de bazen van Facebook en Google, machtigen van bedrijven als Bol.com en Alibaba zullen sterven en hun rijken zullen vergaan. En dan vertelt de dichter wat God geeft en doet:

‘Hij helpt mensen die onderdrukt worden.

*Mensen die honger hebben, geeft hij te eten.
Gevangenen bevrijdt hij.
De Heer laat blinden weer zien.
Mensen die gevallen zijn, helpt hij overeind.
Hij beschermt vreemdelingen.
Hij helpt weduwen,
hij beschermt kinderen zonder vader.* (BGT)

Als dit werkelijk - hier en nu - gebeurt zou toch elke atheïst zich meteen bekeren. Maar het is jammer genoeg niet waar. God lost geen enkel sociaal, economisch of medisch probleem op. Dat hardop te zeggen helpt ons om met ons geloof in God met onze voeten op de aarde te blijven. Want het halleluja meezingen is één, maar de werkelijke lofprijzing wordt zichtbaar door gehoorzaamheid aan Gods geboden. Gehoorzaamheid is misschien geen vanzelfsprekend woord als het thema van deze diensten ‘Vrij zijn’ is. Toch is dit het meest passende woord in onze lofprijzing. De psalm heeft het over Gods Koninkrijk. Daar waar mensen de trouwe en vrijgevig ‘God van Jakob’ loven betekent dit dat zij zich in dienst stellen van Gods koningschap.

Dan komt ook Deuteronomium in beeld. In het Koninkrijk van God hoort geen armoede te bestaan, geen onvrijheid, geen dakloosheid. Gehoorzaamheid aan God betekent vrijgevig zijn met geld, talenten, tijd en energie om daarin verbetering te brengen. Door zo vrijgevig te zijn maken wij God zichtbaar. Dat is onze roeping en taak. Dáárvoor wordt God geloofd. Niet wij ... God! Ook al moeten wij het doen.

In het gewone leven vinden wij die vertaalslag heel gewoon ... dat wij moeten waarmaken wat een hogere functionaris zegt. Als minister Van Nieuwenhoven zegt dat zij op elke reizigerskilometer van het openbaar vervoer geld bijlegt geloven wij toch ook niet dat zij haar portemonnee tot het laatste dubbeltje omkeert. Wij betalen dat, het is ons belastinggeld dat met onze instemming op haar gezag zo wordt besteed door aan haar gehoorzame medewerkers. Zo dienen wij ook Gods koninkrijk in vrijheid. Luther zei ooit al: Wij moeten bidden alsof God het moet doen, en werken alsof wij het zelf moeten doen.’

Vrijheid is het krachtigste element van het christelijk geloof. Balen, natuurlijk, dat dit geloof zo makkelijk met onvrijheid wordt geassocieerd. Dat is echt de duivel die er greep op nam. De vrijheid die wij hebben om naar Gods bedoeling te leven, en niet alleen maar vastgeklonken aan de hardheid van het aardse leven is onvoorstelbaar.

Vrij zijn is zo belangrijk dat ooit president Roosevelt de vier basale menselijke vrijheden heeft geformuleerd. Daarmee daagde hij de Amerikanen uit de onvrijheid van dictators als Hitler te bestrijden en de democratie te bevechten.

- Vrijheid om mening te uiten

- Vrijheid van godsdienst
- Vrijwaring van gebrek
- Vrijwaring van angst

Roosevelt, ofschoon geen theoloog, ontleende deze vrijheden aan de Bijbel.

Eén van de vrijheden die hij dus noemde was de vrijwaring van gebrek. Mensen, volken en landen zouden geen gebrek moeten lijden als het ging om gezondheid, voedsel en water, onderdak, kleding of onderwijs. Daar moet je voor vechten, vond hij. Wij vierten in deze jaren hoe 75 jaar geleden het gevecht voor die vrijheden tot overwinning leidden.

Zelf hebben wij natuurlijk de woorden van Jezus voor ogen van wat wij noemen 'de werken van barmhartigheid'. Wij zongen ze tijdens deze dienst. We noemen dat de diaconie – de hulpverlening en dienstverlening van de kerk. Vanaf het begin van haar bestaan heeft de christelijke kerk daarvoor wekelijks geld ingezameld.

Paulus schrijft daarover in de Tweede Korintebrief. Hij is gelukkig met gemeenten die geld inzamelen om de Jeruzalemmers te ondersteunen. En dat het wat betekent voor de wereld dat christenen op deze manier God loven wil ik u met twee dia's laten zien.

Wie deze foto van het oude Rome van het begin van onze jaartelling in vogelvlucht bekijkt ziet ongeveer het volgende. Een stad vol tempels, met verder heel veel publieke voorzieningen als theaters, badhuizen, sportcentra en dergelijke. Natuurlijk zijn er daarnaast ook triomfbogen, beelden en pilaren die de machtige prestaties van de keizers in beeld brengen.

Het volgende plaatje is van de stad Troyes, enkele eeuwen later aan het begin van de Middeleeuwen. Het stadsbeeld is heel anders. Natuurlijk enkele grote kerken. Dat is vergelijkbaar met de tempels van Rome. Maar verder niets van de grote bouwwerken voor sport, cultuur en ontspanning. Wel zijn er aan de kerken en kloosters gebouwde opvanghuizen voor zieken, armen en andere behoeftigen.

Keizer Julianus (361-363) schreef er over aan een landvoogd en een priester. Hij schreef *dat de godsdienst van die goddeloze Gallieërs vooral bevorderd is door hun filantropie jegens vreemdelingen, hun zorg voor de goede begrafenis van de doden en hun morele integriteit.* Met kennelijke jaloezie verwijst hij vervolgens naar de *xenodocheia*, de opvanghuizen voor armen, zieken, reizigers, wezen en ouderen die christenen overal hadden ingericht. Hij spoort de landvoogd aan deze ook te gaan bouwen. In de christelijke traditie diende elk klooster een dergelijke opvangruimte te hebben. Elke orde was statutair verplicht om een kwart tot een derde van hun inkomsten te besteden aan armenzorg.

Geven om en aan anderen. God deed dat vanaf het begin en hij blijft trouw daarmee doorgaan. Het meest zichtbaar werd dit door zijn gave van verzoening aan ons. Het wonder dat God ons wil zien als zijn kinderen. Wij mogen daarom in dankbaarheid God zichtbaar maken voor mensen om ons heen.

Daarom is er in onze erediensten ook altijd tenminste één collecte voor hen die zorg nodig hebben. Iemand zei: 'maar zo'n collecte is toch eigenlijk alleen maar symboliek.' Natuurlijk hebt u daar gelijk in, maar hopelijk doet u er meer in dan een symbolisch bedrag. En daarnaast kan ik melden dat onze hele eredienst van symbolen aan elkaar hangt. De hand die de voorganger krijgt; de kaars die wij aansteken; zelfs het kruis boven ons doopvont ... het zijn allemaal symbolen die ons het wezen van de zaak in herinnering brengen. De hand staat voor de overdracht van de raadstaak aan de voorganger. De kaars maakt duidelijk dat Christus, het licht der wereld, in deze kerkzaal dominant

aanwezig is. Het kruis richt ons denken natuurlijk op het verzoenende offer van onze Heer.

Zeker die vrijgevigheid van God mogen wij reflecteren, ook in onze Silo-collecte. En ik hoop dat de collecte niet het verrommelde stukje van de dienst is, waarbij wij wat praten en rommelen.